

خنیاگری و موسیقی در ایران

سکندر امان‌اللهی بهاروند

انتشارات آرون، ۱۳۸۷

مطالعات مردم‌شناسی جامعه‌ای را نیافته است که بدون خنیاگری (نوازندگی، آوازخوانی و مطربی) موسیقی باشد. خنیاگری و موسیقی همانند سایر پدیده‌های فرهنگی است که در همه‌ی جوامع دیده می‌شود و چگونگی این پدیده‌ی فرهنگی در جوامع مختلف، متفاوت است. قلمرو خنیاگری بسیار گسترده و شامل موسیقی، آواز، شعر، داستان سرایی و رقص است که در رابطه با امور بزمی، رزمی، درمانی، دینی و ماورالطبیعه، تولد، عروسی، عزاداری، جشن‌های سالانه و... انجام می‌گیرد. از طرف دیگر خنیاگری می‌تواند فعالیت غیرتخصصی و انفرادی یا جمعی و تخصصی باشد. برای مثال، چوپانان عشایری همراه با گله در کوه‌ها و دشتهای نی زده و آواز می‌خوانند یا به افراد در مزارع و بیابان‌ها یا حتی در خانه به آوازخوانی می‌پردازند. اما خنیاگر حرفه‌ای برای دیگران خنیاگری می‌کنند و از این طریق به امرار معاش می‌پردازند.

خنیاگری و موسیقی به مثابه پدیده‌های فرهنگی تحت تأثیر وضعیت فرهنگی - اجتماعی است. خنیاگری گاه جزء امور روزمره مردم است و گاه به دلایل مختلف محدود و در چارچوب مشخصی صورت می‌گیرد. خنیاگری و موسیقی تحت تأثیر پیشرفت علوم و فنون نیز هستند. چنان که در کشورهای صنعتی نه تنها ابزارهای موسیقی نوینی اختراع شده، بلکه موسیقی بسیار پیچیده‌تر شده است. در واقع توسعه‌ی علوم و فنون به پیچیده‌تر شدن خنیاگری انجامیده و خنیاگر حرفه مجبور شده است دوره‌های آموزشی را طی کند.

کتاب حاضر بخشی از پژوهش‌های مؤلف درباره‌ی جنبه‌های مختلف تمدن ایران و فرهنگ‌های اقوام این سرزمین است. کتاب به بررسی گوشه‌ای از فرهنگ ایران پرداخته، یعنی جایگاه خنیاگری و موسیقی در جامعه‌ی ایران از دوران هخامنشیان تا انقلاب اسلامی. بخش عمده‌ی کتاب به اوضاع خنیاگری و موسیقی در طول تاریخ ایران اختصاص یافته و بخش پایانی را به گفتاری کوتاه به خنیاگری و موسیقی در جامعه‌ی سنتی لرستان اختصاص داده است.

کتاب در دو بخش و ده فصل ارائه گردیده است:

بخش نخست: خنیاگری و موسیقی در ایران پیش از اسلام

- کلیات (مفهوم خنیاگری، قلمرو خنیاگری و موسیقی)

- خنیاگری و موسیقی در ایران باستان

هخامنشیان، پارتیان و ساسانیان، خنیاگری و موسیقی در زمان ساسانیان، آهنگ‌ها

و الحان زمان ساسانیان

بخش دوم: خنیاگری و موسیقی در دوره‌ی اسلامی

- خنیاگری و موسیقی از دوره عباسیان تا صفویه

مبانی فقهی درباره‌ی خنیاگری (موسیقی و غناء)، تحریم موسیقی و غناء، عدم

تحریم خنیاگری، نظر امام خمینی(ره) درباره‌ی موسیقی و غنا

۱- وضعیت خنیاگری و موسیقی در زمان عباسیان

۲- خنیاگری و موسیقی در درباره‌های سلسله‌ها

- موسیقی نظری از دوره‌ی عباسیان تا صفویه

ابونصر محمدبن طرخان فارابی، ابوعلی حسین‌بن عبدالله سینا، صفی‌الدین

عبدالمؤمن ارموی، قطب‌الدین شیرازی محمود بن مسعودبن مصلح، عبدالقادر مراغی،

عبدالمؤمن بن صفی‌الدین

- خنیاگری و موسیقی در دوره صفویه

۱- وضعیت خنیاگری و موسیقی در زمان صفویه

۲- موسیقی مذهبی در زمان صفویه: مراسم روضه‌خوانی، سینه‌زنی و تعزیه در...

مراسم عزاداری (عاشورا)

۳- تأثیر موسیقی مذهبی و مراسم عزاداری

۴- آلات موسیقی

۵- خصوصیات کلی موسیقی در عهد صفویه

- خنیاگری و موسیقی در دوره‌ی افشاریه و زندیه

۱- افشاریه

۲- خنیاگری و موسیقی در دوره‌ی افشاریه و زندیه

۱- افشاریه

۲- خنیاگری و موسیقی در زمان زندیه

- خنیاگری و موسیقی در دوره‌ی قاجار

۱- وضعیت حکمرانی قاجاریه و توجه دربار به خنیاگری

- تحولات در خنیاگری و موسیقی

(رواج خنیاگری و موسیقی در بین بانوان و... تأسیس مدرسه موزیک، وضعیت

سازها، تنظیم دستگاه‌های موسیقی ایران)

- خنیاگری و موسیقی در دوره‌ی پهلوی

۱- نقش دولت نوین در ترویج خنیاگری و موسیقی

۲- اوضاع کلی خنیاگری و موسیقی در دوره‌ی پهلوی

- خنیاگری و خنیاگران در جوامع روستایی و عشایری جنوب و جنوب غربی ایران

- نقش خنیاگری و موسیقی در جامعه ایران

نویسنده معتقد است خنیاگری و موسیقی پدیده‌ی جهان شمول و همچون زبان و

دین عنصری جداناپذیر از زندگی انسان است. این پدیده به عنوان بخشی از فرهنگ این

سرزمین کهن همواره با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده است. این پدیده در دوره‌ی صفویه

دچار محدودیت‌هایی شد اما به عنوان رکنی از فرهنگ این سرزمین به حیات خود ادامه

داد. از دوره‌ی قاجار و پس از آن خنیاگری و موسیقی با نفوذ تمدن غرب، با تحولاتی رو

به رو گردید که هنوز هم ادامه دارد. تحولاتی که منجر به تنوع در موسیقی و ابزارهای

موسیقی شد و از دیگر سو گسترش این پدیده را در جامعه باعث شد. تحولاتی که تأثیر

مثبتی بر موقعیت خنیاگران و خنیاگری گذاشت و نگرش‌های سنتی نسبت به چنین

فعالیت‌هایی به تدریج تغییر کرده است.